

Verslag 2e kennis- en inspiratiebijeenkomst

Gezond en duurzaam voedsel, júist voor mensen in kwetsbare posities 17 maart 2023

Door snel toenemende armoede is het voor een groeiende groep mensen lastig om aan gezond en duurzaam voedsel te komen. Gelukkig groeit het aantal gemeentes en lokale initiatieven dat zich inzet voor gezond en duurzaam voedsel voor mensen met weinig geld. In een volle zaal verdiepten ruim 80 lokale initiatieven, gemeentes, voedselbanken, zorgboerderijen en voedselraden zich in het thema. Dit deden we onder andere door een panelgesprek met verschillende gemeentes, een lokale initiatieven-carroussel en 3 deelsessies. De passie en vonken spatten er van af.

De oogst in 21 woorden

Lokaal doen wat al wel kan én tegelijkertijd werken aan systeemverandering. Mét de mensen waar het om gaat, op gelijkwaardige basis.

VRIENDEN
LOTERIJ | FONDS

FONDSEN
BEHEER
LANDBOUW
EN ZORG

PHAROS
CENTRE OF EXPERTISE ON HEALTH DISPARITIES

City Deal
Gezonde en duurzame
voedselomgeving

eleven
flowers
foundation

Initiatievencarousel

Wat maakt jouw initiatief succesvol?

Mahan Eslami - Delen smaakt beter

www.delensmaaktbeter.nl

Delen smaakt beter is een sociale maaltijdservice: je koopt een maaltijd voor jezelf én voor een ander. Zo hebben we sinds coronatijd 8000 maaltijden gedoneerd aan de Voedselbank en het Asielzoekerscentrum in Wageningen. Ook krijgen vrouwen met een migratieachtergrond en afstand tot de arbeidsmarkt bij ons de kans zich te ontwikkelen tot kok.

Falco Janssen - Zorgboerderij Slangenburg

www.zorgboerderijslangenburg.nl

Zorgboerderij Slangenburg verbouwt uitsluitend verse producten voor de Voedselbank. We hebben zo 250 'oogstdelers'. Dit zorgt voor continuïteit van aanbod van vers voedsel bij de Voedselbank. De samenwerking met hen verloopt goed. We hebben onlangs een onderzoek uitgevoerd met de gebruikers over welk voedsel en waar en hoe zij dit graag ontvangen. We willen toe naar een wekelijkse versmarkt op een centrale locatie waar gebruikers zelf hun groente en fruit kiezen en ophalen.

Klarien Klingen - CSA de Wilde Peen

www.wildepeen.nl

De Wilde Peen is een Community Shared Agriculture (CSA) initiatief met 150 oogsters. We kijken naar een solidair betalingssysteem. Dit houdt in dat de prijs die je per jaar betaalt is gerelateerd aan hoeveel je verdient. Hiermee willen we toegankelijker zijn voor iedereen.. Er zijn in Nederland 200 andere CSA initiatieven. Solidaire betaling gaat als een lopend vuurtje voor het netwerk.

Martin ten Brinke - Stadsboerderij Osdorp

www.stadsboerderijosdorp.nl

Stadsboerderij Osdorp is een groen buurtcentrum. We dragen bij aan een groen en gezond Osdorp. We verspreiden kennis over hoe je groente kan verbouwen en hoe je hiermee kan koken. We werken ook samen met scholen. We hebben altijd onze antenne uit staan. We zitten in een wijk met 120 culturen en staan met hen allen in verbinding. We blijven opletten hoe de wijk eruit ziet en of we aansluiting hebben met de buurtbewoners. Haal je werkelijk iedereen binnen? We hebben geleerd om bescheiden te zijn, te laten zien dat je het niet altijd weet en te bedenken dat iedereen in een bubbel leeft. We zijn voortdurend nieuwsgierig.

Wat zijn de geleerde lessen?

Mahan Eslami - Delen smaakt beter

We gaan omschakelen van individuele maaltijden naar samen eten, een paar keer per jaar. Ook in combinatie met cultuur en muziek. We gebruiken zo veel mogelijk lokale producten, al is dit soms lastig met onze wereldkeuken gerechten. We leren hier steeds meer over. We gebruiken nu o.a. lokale oesterzwammen en lupinebonen.

Klarien Klingen - CSA de Wilde Peen

Mensen vinden het lastig om zelf te bepalen hoeveel ze betalen. Ze willen graag horen van de ondernemer wat hij/zij ervoor wil krijgen. De grootste drempel is mensen minder of niets te laten betalen wanneer zij minder te besteden hebben. Dit vraagt echt om een actieve benadering.

Falco Janssen - Zorgboerderij Slangenburg

Ons vertrekpunt is een zorgboerderij. We hebben veel energie gestoken in het werven van de juiste kennis, methodieken en het goed inzetten van deze methodieken, zoals Market Garden. We zijn aan het experimenteren met Social Return on Investment als tool voor financiering.

Hoe werken jullie samen met de gemeente?

Martin ten Brinke - Stadsboerderij Osdorp

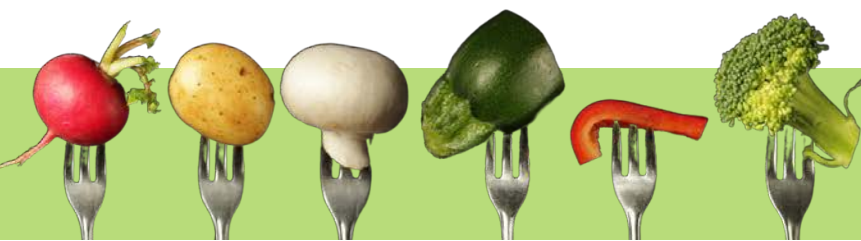
We zijn in gesprek met de gemeente; we hebben dezelfde agenda. Het is belangrijk dat zij ziet dat er veel initiatieven zijn voor gezond voedsel voor mensen in een kwetsbare positie. Dat ze het belang van stadslandbouwplekken inziet en zich realiseert dat die de bewoners beter kennen én bereiken. Dit vertaalt zich hopelijk in snellere ondersteuning van deze initiatieven.

Klarien Klingen - CSA de Wilde Peen

Ondanks dat we dezelfde agenda hebben als de gemeente merken we dat we voor hen lastig te plaatsen zijn. We passen niet in een hokje. We zijn ondernemer/landbouwbedrijf, maar ook een sociaal initiatief. Op lange termijn hebben we toegang tot grond nodig. Dit is een pijnpunt voor veel initiatieven. Nu hebben we een 5-jarig pachtcontract.

Falco Janssen - Zorgboerderij Slangenburg

Goed, de zorgboerderij is een voorliggende voorziening, waarbij de gemeente op voorhand 80% van dagbestedingscapaciteit afneemt. Dit geeft veel zekerheid en rust in de bedrijfsvoering.

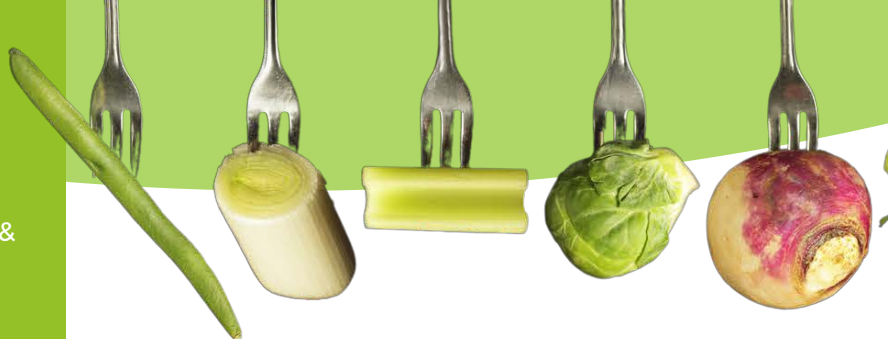

Panelgesprek

Panelleden:

- Frank Bakkum, adviseur voedselstrategie & stadslandbouw gemeente Amsterdam
- Sylvia Ruiz Buskes, projectcoördinator voedselagenda gemeente Venlo
- Estella Franssen, projectmanager De Ulebelt, Deventer
- Dalila Sayd, directeur stichting Het Eetschap, in diverse gemeentes actief

Estella Franssen: We zijn pleisters aan het plakken met al die prachtige lokale initiatieven om mensen in armoede aan gezond en duurzaam voedsel te helpen. Het is symptoombestrijding. Gezond en duurzaam eten is duurder en moeilijker dan ongezond eten. Meer dan een miljoen mensen leeft onder de armoedegrens, het ontbreekt hen aan bestaanszekerheid. We hebben een systeemverandering nodig"

Frank Bakkum: Voedsel kan een middel zijn voor veel stedelijke problemen en kansen. Bijvoorbeeld het verkleinen van gezondheidsverschillen of het creëren van een gezonde, groene leefomgeving.

Sylvia Ruiz Buskes: In Venlo hebben wij dialoogsessies als gemeente om te vragen wat er in het beleid nodig is om mensen in armoede optimaal te ondersteunen. Je ziet het verschil tussen hoe een beleidsmaker denkt en een bewoner. Als er geen bestaanszekerheid is moet je je soms eerst op veiligheid richten.

Dalila Sayd: Een voorbeeld van een project dat bijdraagt aan verschillende gemeentelijke doelen is 'wortel schieten'. Het richt zich op nieuwe Nederlanders. Zij hebben heel veel kennis over eten en eten vaak meerdere dagen alleen plantaardig. Ook eten zij vaak ongezond. In dit project gaan ze samen met voedingsstudenten op pad en wisselen kennis uit over voedsel. Zo ontmoeten ze andere Nederlanders; dit draagt bij aan hun taalvaardigheid en inburgering. Ook ontwikkelen ze kennis over gezond voedsel.

Vervolg Panelgesprek

Hoe kan het beleid meer integraal worden?

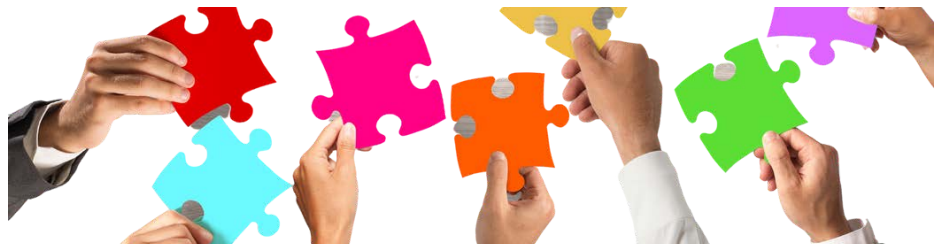
"Het systeem in Nederland is erg ingedeeld in hokjes. Met onze projecten vallen we onder verschillende beleidsdomeinen: inburgering, taal, participatie, voedsel, gezondheid, onderwijs. Je wordt van afdeling naar afdeling gestuurd als je financiering wilt. Het zou logischer zijn als alle beleidsveldhokjes een beetje bijdragen." Dalila Sayd

In **Venlo** hebben we een **wijkgerichte aanpak**. Iedere wijk heeft een eigen aanpak die aansluit bij de behoeftes. Hiervoor gaan we in gesprek met inwoners en alle gemeentelijke afdelingen. Het budget voor de wijkaanpak komt uit verschillende domeinen.

Deventer zet in op **voedselcoöperaties**. Dit zijn bewoners die samen inkopen bij boeren uit de buurt. Het is een instrument voor kortere ketens en meer verbinding tussen boer en burger. Deventer ondersteunt dit vanuit programma's rond gezondheid en preventie en eenzaamheidsbestrijding. Via voedselcoöperaties wil het toegang tot vers en gezond eten bevorderen. Maar dit vergt dat mensen zelf koken, een zekere mate van zelforganisatie en een eigen auto hebben. Mensen in armoede zijn aan het overleven en hebben hier te weinig ruimte voor. We zijn nu vooral bezig met initiatieven om samen te koken, zoals **aanschuiftafels**.

In **Amsterdam** hebben we een **voedselstrategie** ontwikkeld. Vanaf 2019 zijn we met de directie van vijf domeinen samen gaan zitten om te overleggen wat ieder domein met voedsel doet. Daarnaast werken we samen met initiatieven in de stad.

"Integraal werken is een toverwoord maar het begint laagdrempelig, door gewoon met verschillende afdelingen bij elkaar te gaan zitten." Frank Bakkum

Hoe kunnen we nu goed beleid maken over dit thema?

"We hebben een **verandering in mindset** nodig in hoe we samenwerken. We maken nu beleid voor mensen in armoede vanuit de context van theoretisch geschoolde rijke mensen, die zelf vaak geen armoede hebben meegemaakt en andere normen en waarden hebben. Dit levert projecten op die niet aansluiten bij de doelgroep, die soms zelfs averechts werken. **Kijk altijd en overal vanuit de levens van mensen in armoede naar het probleem** (soms werken die mensen gewoon bij je eigen organisatie) en zie de multiproblematiek waar je dan tegenaan loopt.

Mensen uit de doelgroep moeten niet alleen meepraten over een aanpak, maar ook **meebepalen**. Het gaat om **gelijkwaardigheid** in plaats van paternalisme." Dalila Sayd

Vervolg Panelgesprek

Vragen/opmerkingen vanuit publiek Integraal en participatief financieren

In meerdere gemeentes, waaronder Amsterdam, is ervaring met een subsidieregeling om domeinoverstijgende maatschappelijke initiatieven te financieren. Dit is heel succesvol. Het zou nog meer recht doen aan de doelgroep als je met ervaringsdeskundigen de subsidievoorwaarden opstelt. Ook met buurtbudgetten kunnen mensen zelf beslissen over initiatieven in stadsdelen of dorpen.

“Inclusief beleid betekent dat je in alles wat je doet naast de mensen staat, in de haarvaten van de samenleving. Dit gaat verder dan dialoogsessies organiseren. **Ervaringskennis staat bovenaan, met sleutelfiguren uit verschillende culturen** samen met gemeentes en gemeenschappen. Een goed voorbeeld is de gemeente Tilburg. Wethouder Esmah Lahlah heeft het roer omgegooid en focust op bestaanszekerheid, gelijkwaardigheid en regie voeren op je eigen leven en om zo mensen tegemoet te komen.” Anneke Hiemstra, Pharos

“We moeten niet te veel tijd verspillen met praten over systeemverandering, we kunnen dit zelf op elk moment. Het is én-én; werken aan systeemverandering en tegelijkertijd lokaal aan de slag met al die prachtige lokale projecten door heel het land.” Liane Lankreijer, Voedsel Anders

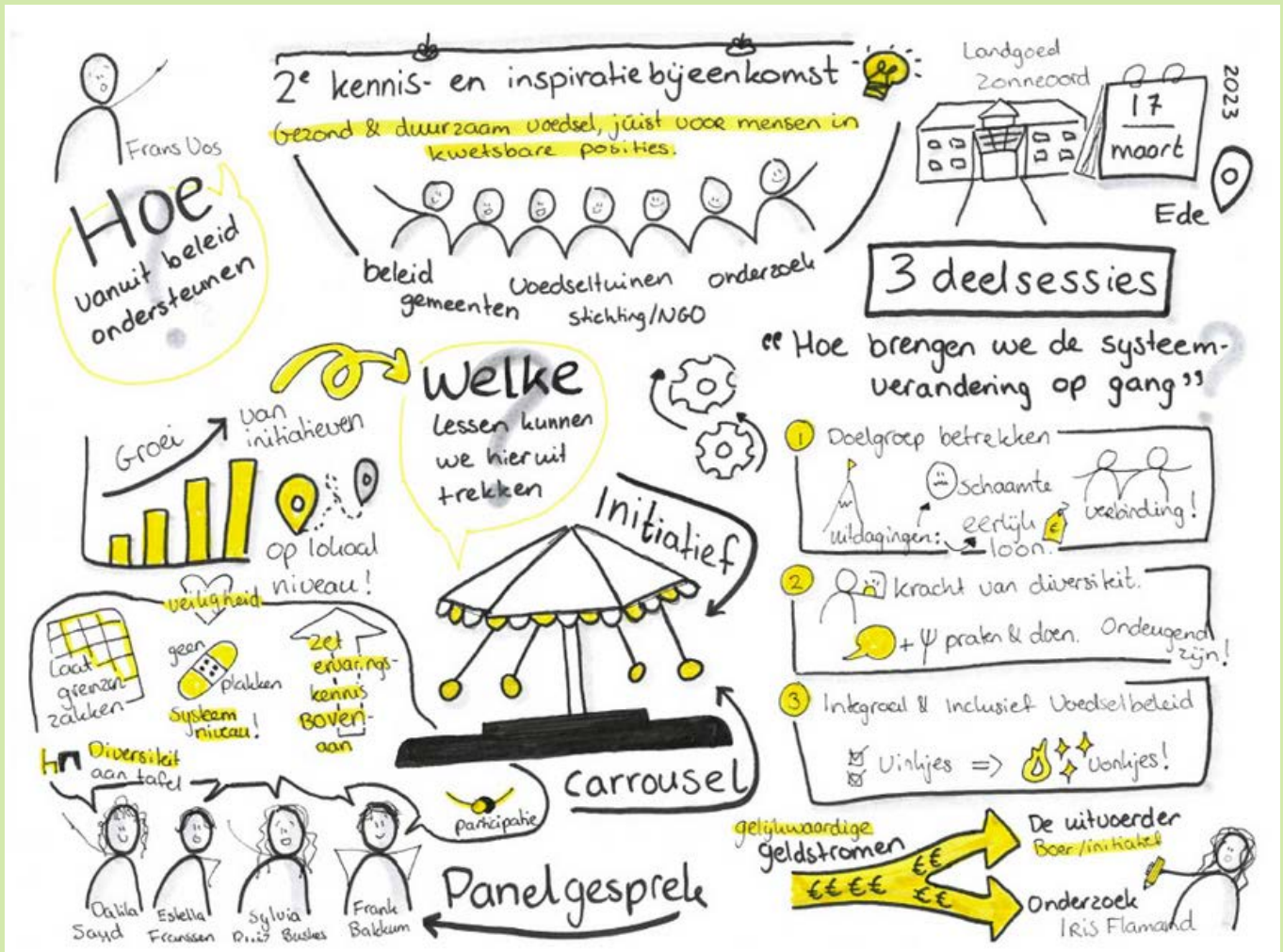

Visuele samenvatting

Een van de deelnemers, Iris Flamand, maakte een visuele samenvatting

Wil je op de hoogte gehouden worden van een volgende bijeenkomst?
Mail dan even naar ellenoomen@participatiepartners.nl